

42 בעניניהם והם שני דברים שונים, אלא עוד זאת, שהם מבדלים
43 זה מזה לגמרי וההבדל ביניהם הוא גדול מאד, וכפי שרואים
44 במוחש שישנם אנשים פשוטים שאומרים תהלים בהרגש
45 פנימי ובלב נשבר, ועוסקים ב"מעשים טובים" ביראת

46 שמים, אף שאינם בעלי
47 ידיעה והשפלה בתורה וחכמתה
48 כלל, והיגו, שיכול להיות
49 ענין ה"תשובה ומעשים
50 טובים" גם ללא ענין
51 ה"חכמה". ואם-כן, מאחר

52 שלמעשה 'תשובה ומעשים טובים'
53 יכולים להיות גם ללא חכמת התורה,
54 מהו אומר מה המשמעות של
55 דברי המדרש שתכלית ועקר
56 ענין ה"חכמה" הוא
57 "תשובה ומעשים טובים"?

58 (ב) ויובן בהקדים מאמר
59 הזיהר "לית מחשבה תפיסא
60 ביה כלל", אבל נתפס איהו
61 ברעותא דלבא⁷ אין מחשבה
62 תופסת (מסוגלת לתפוס ולהבין) בו
63 (בקרוב-ברוך-הוא) כלל, אבל נתפס
64 הוא ברצון הלב. והיגו⁸, כמבואר
65 בחסידות, שתבת "ביה" המילה
66 'בו' שברבי זוהר קאי מכוונת על
67 עצמותו? תברך עצמות ומהות
68 האלוקות עצמה (ולא רק הארה
69 מסוימת מהעצמיות), ועל זה על
70 עצמותו נאמר "לית מחשבה
71 תפיסא ביה כלל", שעצמותו
72 יתברך אינו נתפס כלל על-

אף שאינם בעלי ידיעה והשפלה
ענין ה"חכמה" הוא "תשובה
ומעשים טובים" גם ללא ענין
ה"חכמה". ואם-כן, מהו אומר שתכלית ועקר ענין ה"חכמה" הוא "תשובה ומעשים טובים".

(ב) ויובן בהקדים מאמר הזיהר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", אבל נתפס איהו ברעותא דלבא⁷. והיגו⁸, שתבת "ביה" קאי על עצמותו? תברך, ועל זה נאמר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", שעצמותו יתברך אינו נתפס

1 מרגלא בפומה דרבא, האמורא רבא היה רגיל לומר תכלית חכמה
2 (עקרה של תורה שהיא חכמה – פרוש רש"י) תשובה
3 ומעשים טובים כו' שנאמר¹ בתהלים ראשית חכמה יראת
4 ה', שכל טוב לכל עושיהם, "ללומדיהם" לא נאמר אלא

5 "לעושיהם"² מאחר שהכתוב
6 מדבר על התורה שהיא חכמה ושכל
7 טוב, לכאורה היה צריך לומר 'שכל
8 טוב ללומדיהם' וכיון שלא נאמר כך
9 אלא 'לעושיהם' לומדים מכאן את
10 חשיבות המעשה, 'תשובה ומעשים
11 טובים'.

12 ומבאר כ"ק מו"ח כב' קדושת
13 מורי וחמי אדמו"ר הרבי הרי"צ
14 במאמר הידוע בדיבור המתחיל/
15 הזה שאמרו בשבת פרשת
16 וישלח לפני ארבעים שנה³
17 בשנת תרפ"ט, ארבעים שנה לפני
18 אמירת מאמר זה על ידי הרבי בשנת
19 תשכ"ט (ונדפס המאמר של הרבי
20 הרי"צ בקונטרס 'דרושי

21 חתנה'⁴ קובץ המאמרים שאמר
22 לרגל נישואי הרבי עם הרבנית, בת
23 הרבי הרי"צ), דלקאורה אינו
24 מובן⁵ בדברי המדרש, שהרי
25 "חכמה" (תורה) ו"תשובה"
26 ומעשים טובים הם חלוקים
27 בעניניהם, דברים שונים במהותם
28 כי "חכמה" ענינה המהות
29 והתוכן של 'חכמה' היא הבנה
30 והשגה שכלית, ואלו "תשובה
31 ומעשים טובים" הוא ענין

32 יראת שמים ופרומקייט יראת-
33 שמים ואדיקות, וכפי שמביא
34 במאמר ש"חכמה" נקראת
35 בלשון העולם "קלוג" חכמה
36 ופיקחות, ו"תשובה ומעשים
37 טובים" נקראים בלשון
38 העולם "פרום" יראת-שמים
39 ואדיקות. ולא זו בלבד
40 ש"חכמה" ו"תשובה
41 ומעשים טובים" חלוקים

בס"ד. שבת פרשת וישלח, ט"ז כסלו, ה'תשכ"ט (הנחה בלתי מוגה)

1 מרגלא בפומה דרבא, תכלית חכמה (עקרה
2 של תורה – פרוש רש"י) תשובה
3 ומעשים טובים כו' שנאמר¹ ראשית חכמה
4 יראת ה', שכל טוב לכל עושיהם, "ללומדיהם"
5 לא נאמר אלא "לעושיהם"². ומבאר כ"ק מו"ח
6 אדמו"ר במאמר הידוע שאמרו בשבת פרשת
7 וישלח לפני ארבעים שנה³ (ונדפס בקונטרס
8 'דרושי חתנה'⁴), דלקאורה אינו מובן⁵, שהרי
9 "חכמה" (תורה) ו"תשובה ומעשים טובים" הם
10 חלוקים בעניניהם, כי "חכמה" ענינה הבנה
11 והשגה, ואלו "תשובה ומעשים טובים" הוא
12 ענין יראת שמים ופרומקייט, וכפי שמביא
13 במאמר ש"חכמה" נקראת בלשון העולם
14 "קלוג", ו"תשובה ומעשים טובים" נקראים
15 בלשון העולם "פרום". ולא זו בלבד ש"חכמה"
16 ו"תשובה ומעשים טובים" חלוקים בעניניהם,
17 אלא עוד זאת, שהם מבדלים זה מזה לגמרי,
18 וכפי שרואים במוחש שישנם אנשים פשוטים
19 שאומרים תהלים בהרגש פנימי ובלב נשבר,

ועוסקים ב"מעשים טובים" ביראת שמים, אף שאינם בעלי ידיעה והשפלה
כלל, והיגו, שיכול להיות ענין ה"תשובה ומעשים טובים" גם ללא ענין
ה"חכמה". ואם-כן, מהו אומר שתכלית ועקר ענין ה"חכמה" הוא "תשובה ומעשים טובים".

(ב) ויובן בהקדים מאמר הזיהר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", אבל נתפס איהו ברעותא דלבא⁷. והיגו⁸, שתבת "ביה" קאי על עצמותו? תברך, ועל זה נאמר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", שעצמותו יתברך אינו נתפס

(1) תהלים קיא, יו"ד. (2) ברכות יז, א. (3) ש"פ וישלח תרפ"ט, בסעודת שבע ברכות. (4) קונטרס ב – בסה"מ קונטרסים ח"א כח, סע"ב ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 104 ואילך. (5) ראה גם סה"ש תורת שלום ע' 158. (6) תקו"ז בהקדמה (יז, א). (7) ראה זח"ג (אד"ז) רפט, ב. סה"מ תרפ"ט שם. וש"נ. (8) בהבא לקמן ראה גם המשך תרס"ו ע' נז ואילך.

מרגלא בפומיה דרבא

ביאור בדרך אפשר

1 ידי מחשבה, שפלוותה של המחשבה הוא ענין השכל כלומר,
 2 השכל האנושי אינו אמצעי ראוי לחפוס' (להבין) את עצמות האלוקות, וכפי
 3 שממשיך ומבאר.
 4 והענין בזה, דהנה בענין השכל (מחשבה) יש שתי בחינות
 5 מהן מורכב השכל, חקמה ובינה,
 6 שהם אין היא בחינת החכמה
 7 ויש⁹ היא בחינת הבינה, פי 'בינה'
 8 הוא ענין ההבנה וההשגה
 9 הבנה וקליטה של הרעיון השכלי,
 10 והינו שתופס הדבר-שכל
 11 הרעיון על-ידי הקצוות שלו,
 12 שהוא ענין המדידה
 13 וההגבלה, השכל האנושי תופס
 14 דברים ברורים ומוגדרים שיש להם קץ
 15 וגבול (ולא דברים אינסופיים ולא
 16 מוגבלים) ולכן הדרך שבה השכל מבין
 17 רעיון שכלי היא בכוח הבינה
 18 באמצעות הקצוות והגבולות של
 19 הרעיון ולכן כיוון שהבינה מבינה
 20 וקולטת באמצעות ההגבלה היא
 21 בבחינת 'יש' שמשמעו מציאות
 22 מוגדרת ומוגבלת. 'חקמה' היא
 23 נקודת ההשפלה הגרעין הראשון
 24 של הרעיון לפני שיש בו פרטים שונים,
 25 ברורים ומוגדרים, שהוא כמו נקודה
 26 שאין בה אורך ורוחב שלמעלה
 27 מהבנה והשגה, החכמה נעלית
 28 מכדי להיות נקלטת ונתפסת בשכל
 29 ולכן היא בבחינת 'אין',
 30 נקודה בלבד.
 31 ועל שתי הבחינות שבשכל
 32 (חקמה שהיא 'אין' ובינה שהיא
 33 'יש') נאמר "לית מחשבה
 34 תפיסא ביה קלל" כלומר, לא רק
 35 הבינה שהיא 'יש' איננה מסוגלת
 36 לקלוט ולהבין את עצמיות האלוקות
 37 אלא אפילו החכמה שהיא 'אין' איננה
 38 'תופסת' את עצמיות האלוקות וכפי שממשיך ומבאר.
 39 ומן הקל אל הכבד תחילה יוסבר מדוע הבינה שהיא 'יש' לא 'תופסת'
 40 ולא קולטת את עצמות האלוקות שזה דבר קל וכמעט מובן מאליו, ולאחר
 41 מכן יוסבר מדוע גם החכמה למרות שהיא 'אין' איננה 'תופסת' את עצמיות
 42 האלוקות. דבחינת בינה, פיון שענינה הבנה והשגה שכלית

ביאור בדרך אפשר

שהיא במדידה והגבלה לפי אפן השגתו, מוגבלת לפי הצורה
 והמידה של הבנת האדם לכן אינה תופסת כלל ואינה קולטת ואיננה
 מבינה כלל בעצמותו ותברך, שהוא במהותו למעלה מהשגה
 ולא ברהבנה באמצעות השכל האנושי ולמעלה מכל מדידות
 והגבלות מכל סוג שהוא. ואפילו
 בחינת החקמה שהיא נקודת
 ההשפלה שלמעלה מהבנה
 והשגה, והיא עצמה לא מוגדרת
 בגדרי ההבנה המוגבלת הרי גם
 נקודת החקמה באה אחר-כך
 בשלבים הבאים של התפתחות הרעיון
 השכלי בהבנה והשגה ד'בינה',
 כי הבינה היא התפתחות והסתעפות
 של החכמה והינו, שנקודת
 החקמה עצמה באה ב'בינה'
 בבאור ובפרטיות, שזהו ענין
 נקודה בהיכלא¹⁰, וכמבואר
 ב'לקוטי תורה' לאדמו"ר הזקן:
 "החקמה תחיה, ונקרא נקודה
 בהיכליה... שהנקודה [החקמה] מזהה
 את היכל [הבינה] שאם אין נקודה
 אין היכל משמש כלום וגם אם יהיה
 לו בחינת נקודה זו אם אין היכל אינו
 כלום ולפיכך צריך להיות שתייהן כאחד
 והם [חקמה ובינה] תרין ריעין דלא
 מתפרשין [שני חברים שלא נפרדים]"
 ואם-כן, מאחר שהחקמה באה
 ומאירה בבינה, כי החכמה והבינה
 קשורות ודבוקות זו בזו, גם נקודת
 החקמה למרות שהיא למעלה
 מהבנה והשגה הוא ענין שכלי,
 ולכן גם היא החכמה אינה
 תופסת כלל בעצמותו ותברך.
 ועוד זאת, לא זו בלבד שהחקמה,
 שהיא ההתחלה של רעיון שכלי, איננה
 'תופסת' בעצמות האלוקות, אלא יתר
 על כן שאפילו ההנחה
 השכלית שלמעלה מנקודת החקמה, הינו, שכן הונח אצלו
 אצל האדם באפן שלמעלה מטעם-ודעת [שלקן, פאשר
 ישאלו אותו את טעם הדבר מדוע 'הונח' אצלו בצורה מסוימת ולא
 אחרת, לא ידע להשיב, מאחר שאין זה באפן של השגה
 בהבנה שכלית, פי-אם שכן הונח אצלו, אזוי

(9) ראה המשך תער"ב ח"א ע' עא ואילך. (10) ראה זח"א ו, רע"א. תקו"ז ריש תיקון ה (יט, א). תיקון כח (עב, ב). תניא אגה"ק ס"ה (קז, א). לקו"ת ר"פ ראה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כך 'מונח' ומתקבל אצלו, וְלֹא־יָדָךְ גִּיסָא, מצד שני אי ההבנה והטעם
 2 השכלי איננה חסרון כי אֵינוֹ זְקוּק לְהִסְבְּרָה והדבר לא חסר לו, לְפִי
 3 שְׁהֶעֱנֵנִי הוֹנַח אֶצְלוֹ], מְכַל־מְקוֹם הָרִי גַם הַנְּחָה זֶה שאין בה
 4 כל הבנה והסבר על-פי טעם ודעת ועל אף שהיא למעלה גם מהחכמה,
 5 מכל-מקום היא הַנְּחָה שְׂכָלִית,
 6 וְלִכְן יֵשׁ לָהּ כְּמוֹ לחכמה שְׂכִיחַת 1
 7 לְהַבְנֶה וְהַשְׁגָּה ד'בִּינָה', וְלִכְן 2
 8 גַם היא 'הנחה' זו אֵינָה תּוֹפְסַת 3
 9 כָּל־בְּעֵצְמוֹתָי יִתְבַּרְךָ.
 10 לאחר שהתבאר כי באופן כללי כל
 11 מרכיבי השכל (חכמה ובינה, וגם
 12 ה'הנחה' השכלית שלמעלה מהחכמה)
 13 נכללים בהגדרה של 'לית מחשבה
 14 תפיסא ביה' ואין בכוחם לתפוס'
 15 ולהבין את עצמיות האלוקות, ממשיך
 16 ויפרט שהכלל אמור במיוחד לגבי
 17 החכמה, כדלהלן.
 18 ובפְּרָטִיּוֹת יוֹתֵר, הֵנָּה הַמוֹשֵׁג
 19 מִחֻשְׁבָּה (האמור בדברי הוזהר
 20 הנוכחים "לית מחשבה תפיסא
 21 ביה פלל") קָאֵי מְכוּוֹן עַל
 22 מְדַרְגַת הַחֻכְמָה בְּלִבְדָּה, ולא על
 23 יתר רכיבי השכל, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב
 24 בְּזִהְרָה 11 "מחשבה יויבלא לא
 25 אַתְּפָרֵשׁ לְעֻלְמִין", ד"ויבלא"
 26 הוא בְּחִינַת 'בִּינָה',
 27 ו"מחשבה" הוא בְּחִינַת
 28 'חֻכְמָה' ספירות החכמה (הנקראת
 29 'מחשבה') וספירת הבינה (הנקראת
 30 'יובל' כי יש בה 'חמישים שערי בינה'
 31 כמספר שנות היובל) לא נתפרשו, היינו
 32 לא נתגלו, לעולמות, כי המוחין
 33 שלמעלה הן למעלה מהעולמות, ורק
 34 המידות יורדות להוות ולהחיות
 35 עולמות (כנרמז בכתוב 'עולם חסד
 36 יבנה'. והחסד, ענין הגילוי וההשפעה,
 37 הוא עיקר המידות).
 38 וְהֵנָּה, מִחֻשְׁבָּה הוא אוֹתִיּוֹת חֲשׁ"ב מ"ה¹², חֲשׁ"ב אוֹתִיּוֹת
 39 השורש של המושג 'מחשבה' הוא הַנְּחָה הַשְׂכָּלִית שבעצם היא
 40 למעלה מהשכל, כמבואר לעיל, וּמ"ה הוא בְּחִינַת הָרְאִיָּה
 41 ד'חֻכְמָה', שֶׁהִיא בְּחִינַת הַרְאִיָּה לְמַעְלָה (לא רק מְנַקְדֵּת
 42 הַחֻכְמָה שְׂבָאָה אַחֲרֵיכֶּךָ בְּהַבְנֶה וְהַשְׁגָּה ד'בִּינָה', אֲלֵא) גַם
 43 מֵהַנְּחָה הַשְׂכָּלִית, וְהוּא לְפִי שְׁעֵנֵנִי הָרְאִיָּה אֵינוֹ עֵנֵנִי שֶׁל

הַבְּנָה וְהַשְׁגָּה כָּל־כַּמְבוּאָר בְּחִסְדוֹת, אַחַד הַהַבְדִּלִים הַמְהוּוִיִּים בֵּין
 חֻכְמָה לְבִינָה הוּא שְׂבַחֲכֶמָה, עַל אִף שְׂמַצַּד אַחַד אֵין הַבְנָה וְהַשְׁגָּה בְּרוּרָה
 וּמוֹגֵדֶרֶת, מְכַל־מְקוֹם הָרַעִיּוֹן מֵאִיר בְּצוּרָה בְּהִירָה כְּמוֹ דָבָר שְׂאֵדָם רוּאָה
 בְּעֵינָיו. וְאֵילוֹ בִּינָה, עַל אִף שְׂמַצַּד אַחַד הוּא הַבְנָה שֶׁל הָדָבָר עַל כָּל פְּרִטוֹ,
 לְאוּרֹךְ וּלְרוּחָב שֶׁל הָרַעִיּוֹן הַשְׂכָּלִי,
 מְכַל־מְקוֹם הָדַבְרִים פְּחוּת בְּהִירִים
 מֵאִשֶׁר בְּחֻכְמָה כְּמוֹ הַשְׂמִיעָה בִּיחַס
 לְרֵאִיָּה. וְעַל כֵּךְ מְבוּאָר כִּאֵן שְׁעִינִין
 הָרֵאִיָּה שְׂבַחֲכֶמָה אֵינוֹ עֵנֵנִי שֶׁל הַבְנָה
 וְהַשְׁגָּה כָּלֵל אֵלָּא עַל־שְׂכָלִי לַגַּמְרִי.
 וְעַל זֶה עַל עֵנֵינִי הָרֵאִיָּה בְּחֻכְמָה
 שֶׁלַכְאוּרָה כִּיּוֹן שְׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַשְׁגָּה
 לַגַּמְרִי הִיא מְקוֹם לוֹמֵר שְׂבַחְכוּ
 'לתפוס' בְּעֵצְמֵיּוֹת הָאֵלוּקוֹת נֶאֱמָר
 הַחִירוֹשׁ שְׂבַכֵּל זֹאת "לִית מִחֻשְׁבָּה
 תְּפִיסָא בִּיה פֶּלֶל", וְלֵאמֹתוֹ שֶׁל
 דָּבָר אֵין הָרֵאִיָּה שְׂבַחֲכֶמָה 'תּוֹפְסַת' אַת
 עֵצְמוֹתוֹ כִּיּוֹן שְׂפָלְלוֹת עֵנֵנִי
 הַמִּחֻשְׁבָּה, בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁלָּה לֹא
 רַק בְּחִינַת חֲשׁ"ב, עֵנֵינִי הִ'הַנְּחָה'
 הַשְׂכָּלִית אֲלֵא גַם בְּחִינַת מ"ה,
 עֵנֵינִי הָרֵאִיָּה בְּחֻכְמָה, אֵינוֹ תּוֹפְסַת
 בְּעֵצְמוֹתָי יִתְבַּרְךָ, וְהֵינּוּ, לְפִי
 שְׁגָם רֵאִיָּה ד'חֻכְמָה' עַל אִף
 שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַשְׁגָּה פּוֹעֲלַת
 תּוֹפְסַת אוֹר בְּהַנְּחָה הַשְׂכָּלִית
 וְגַם בְּהַבְנֶה וְהַשְׁגָּה שְׂבַשְׂכָּל,
 וּמִשׁוּם זֶה בְּגַלֵּל הַהִשְׁפָּעָה וְהַפְּעוּלָה
 שֶׁלָּה עַל הַהַבְנָה הַשְׂכָּלִית הִיא שִׁכְתָּה
 לְהַבְנֶה וְהַשְׁגָּה, וְלִכְן בְּגַלֵּל עֵצִים
 הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּה לְהַבְנָה שְׂכָלִית מוֹגַבֵּלֶת
 אֵינָה תּוֹפְסַת בְּעֵצְמוֹתָי יִתְבַּרְךָ
 שֶׁלְמַעְלָה מְכַל הַגְּבוּלוֹת וְכָל הַגְּדִירִים.
 וְכֵן הוּא גַם אֶפִּילוֹ בְּבְחִינַת
 'מִחֻשְׁבָּה הַקְּדוּמָה דָּאָדָם'
 קְדָמוֹן', הָאוֹר הַמְקִיף אַת כָּל
 הָעוֹלָמוֹת בְּשׁוּה ("כְּתַר הַכְּלָלִי") –
 בְּחִינַת "אָדָם קְדָמוֹן", הִיא הָאֵרֶת הָאֵין־סוּף שֶׁקְדָמָה לַגַּמְרִי לְהַתְחַלֵּת הַתְּהוּוֹת
 הַסְּפִירוֹת (כֵּה יִשְׁנֵן בְּחִינַת הַמְקַבְּלוֹת לְסְפִירוֹת – בְּבַחֲנֵינִי "צוּרַת אָדָם" –
 אֵלָּא שְׁחֵן בְּחִינַת אֵין־סוּפִיּוֹת שֶׁלְמַעְלָה לַגַּמְרִי מְגִדְרֵי הָעוֹלָמוֹת). דְּכִיּוֹן
 שְׁנִקְרָאֵת בְּשֵׁם 'מִחֻשְׁבָּה', שִׁכְתָּה הִיא לְהַבְנֶה וְהַשְׁגָּה, וְלִכְן
 גַּם הִיא לְמִרוֹת מַעְלָתָה הַגְּדוּלָה מֵאִד אֵינָה תּוֹפְסַת בְּעֵצְמוֹתָי
 יִתְבַּרְךָ שֶׁלְגַבֵּי כָּל הַמוֹשֵׁג שֶׁל הַבְנָה וְהַשְׁגָּה לֹא שִׁיךְ כָּלֵל.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ג) וכן הוא גם בעבודתה בעבודת ה' הרוחנית (פידוע שפול עננין
2 ועננין למעלה ברוחניות יש דגמתו בעבודה), הינו, בעננין
3 האהבה, העבודה הרוחנית של אהבת ה' שעל כך נאמר בווהר ד"לית
4 פולחנא כפולחנא דרחימותא¹³, אין עבודה (גדולה וחשובה) כמו
5 עבודת האהבה שיש בזה כמה
6 אופנים כיצד היא עבודת האהבה. 1
7 דהנה, יש אהבה לאלוקות 2
8 שבאה על-ידי ההתבוננות 3
9 בגדלת ה' שגראית בהתהוות 4
10 הנבראים, כמו שכתוב 5
11 בתהילים "מה רבו מעשיך"¹⁴ 6
12 ו"מה גדלו מעשיך"¹⁵, הן 7
13 ריבוי בכמות והן גדולה באיכות 8
14 (כמבאר ב'תורה אור'¹⁶). 9
15 וניזון שההתבוננות בעננין 10
16 הרבוי והגדלות הוא עננין 11
17 של טעם ודעת, שהרי הבנה 12
18 בגדלות ה' מתוך הריבוי והגדולה 13
19 שבבריאה היא דבר מובן ומתקבל 14
20 בשכל הרי מובן שגם האהבה 15
21 של האדם אל הקדוש-ברוך-הוא 16
22 שבאה על-ידי התבוננות זו 17
23 אינה תופסת בעצמותו 18
24 יתברך ולא על אהבה זו נאמר 19
25 שהקדוש-ברוך-הוא 'נתפס' על ידי 20
26 רצון הלב, כיון שאהבה זו מיוסדת על 21
27 התבוננות שכלית מוגבלת. ואילו 22
28 הקדוש-ברוך-הוא אינו מוגבל כלל כך 23
29 שדבר שיוסדו בהתבוננות שעל פי 24
30 השכל, אינו 'תופס' בו. 25
31 אף יש מדרגה נעלית יותר 26
32 באהבה של האדם אל הקדוש-ברוך- 27
33 הוא שבאה על-ידי ההתבוננות 28
34 בהפלאות אור-אין-סוף, כלומר 29
35 שאינה מבוססת על התבוננות בגדולת 30
36 ה' המובנת ומיוסדת על השכל אלא 31
37 שמתבונן האדם הרוצה לעורר 32
38 בעצמו רגש של אהבת ה' אף 33
39 שאור-אין-סוף הוא מפלא 34
40 ומפשט מהעננין ד"מה רבו" 35
41 ו"מה גדלו", כלומר, נעלה מהבריאה ולא מוגדר בגדרים ובהגבלות שלה 36
42 ועל-ידי-זה ההתבוננות בהפלאה וברוממות של אור אין-סוף מגיע 37
- האדם המתבונן למדרגה נעלית יותר בעננין האהבה מאשר דרגת
האהבה שאדם יכול להגיע אליה על ידי התבוננות בגדולת ה' כפי שהיא
ניכרת מתוך הבריאה עצמה.
והיתרון שלה הוא לאמיתו של דבר
עננין של השגה שכלית, אלא
שבהשגה שכלית גופא עצמה
אין זה באפן של ידיעת
החיויב הבנה וקליטה טובה של דבר
באופן חיובי (כמו ההתבוננות
ב"מה רבו" ו"מה גדלו"
שהיא התבוננות הנתפסת ונקלטת
היטב בשכל), כפי-אם באפן של
ידיעת השלילה בידיעה ובהבנה
ממה הקדוש-ברוך-הוא מושלל, היינו
איזה גדרים והגבלות לא יכולים לחול
לגבי כלל, שגם זה ידיעת
השלילה הוא סוף סוף עננין של
השגה שכלית.
ולכן גם האהבה היותר
נעלית הורגה השנייה האמורה לעיל
שבאה על-ידי ההתבוננות
בהפלאות אור-אין-סוף והיא
השגה בגדולת ה' מתוך ידיעה בהפלאה
וברוממות של האלוקות מכל הגדרה
והגבלה, גם היא אינה תופסת
בעצמותו יתברך, ד"לית
מחשבה תפיסא ביה כלל"
שום הבנה וידיעה שכלית, מכל סוג
שהוא, אינה 'תופסת' בו כלל.
ד) אמנם אף-על-פי ש"לית
מחשבה תפיסא ביה כלל",
ואי אפשר לתפוס את עצמיות
האלוקות על ידי השכל והמחשבה,
בכל האופנים ובכל הדרגות של שכל
ומחשבה, כמבואר לעיל באריכות,
מכל-מקום "נתפס איהו
ברעותא דלבא" כן אפשר
'לתפוס' את עצמיות האלוקות ברצון
הלב.
והעננין בזה, ש"רעותא דלבא" (רצון הלב) הוא למעלה
מאהבה של האדם לאלוקות שבאה על-ידי התבוננות שכלית

(13) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. לקו"ת שלח מב, ג. קונטרס העבודה פ"א. פ"ג ואילך. (14) תהלים קד, כד. (15) שם צב, ו. (16) וארא נו, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אהבה חזקה ותקיפה של האהוב לאהוב מצד העלוי והמעלה שבו
 2 באדם האהוב שהוא איש מעלה (שזהו ההרגש שהדבר הוא
 3 טוב בעצם ובמקרה זה הגורם את האהבה איננו התחושה שאדם זה מיטיב
 4 לאהוב כפרט אלא התחושה שמדובר באדם שהוא טוב בעצם ומן הראוי
 5 לאהוב אותו ולהתקרב אליו), ולכן
 6 צריכה להיות פזה באהבה מסוג
 7 זה שהיא אמנם אהבה חזקה ותקיפה
 8 אבל לא 'אהבה עצמית' אלא אהבה
 9 שיש לה גורמים וסיבות וכדי לעורר
 10 אותה נדרשת איזה התבוננות
 11 והשגת הבנה של השכל, איך
 12 שהוא האהוב איש הטוב
 13 שמטיב עמו עם האהוב, או
 14 שביין האהוב בשכלו את הטוב
 15 והעלוי כמה שהוא האהוב
 16 מעלה, וכאשר יבין אפן
 17 העלוי ועד כמה זו אכן מעלה גדולה
 18 הרי הוא נעשה מקשר אליו
 19 ומסור אליו וככל שהבנה בכך
 20 גדולה יותר, הרי האהבה גדולה
 21 ותקיפה יותר. מה שאין-כן
 22 אהבת הבהן אל האב אינה
 23 מצד ההשפעה שמשפיע לו
 24 הבהן איננו אוהב את אביו כתוצאה מכך
 25 שהאב משפיע לו טובות (כמבאר
 26 בספרי מוסר¹⁷ בביאור הטעם
 27 למצוות 'כבוד את אביך ואת אמך'
 28 שפיון שהאב מאכילו
 29 ומשקהו את בנו, צריך הבהן
 30 לאהב אותו ולקבדו כו'), או
 31 מפני שמפיר במעלת האב
 32 ואהבת הבהן לאכיו לא נובעת גם
 33 מהכרה במעלות של האב, אלא
 34 האהבה של הבהן לאכיו היא מצד
 35 זה שהבהן הוא עצם אחד עם
 36 האב בגלל העובדה שהאב והבהן הם
 37 לאימותו של דבר מציאות אחת.
 38 וזהו ענין 'רעותא דלבא',
 39 רצון הלב, שבאמצעותו אפשר 'לתפוס'
 40 בעצמות האלוקות, שהיא
 41 ההתקשרות העצמית של כל
 42 יהודי לאלוקות שמצד עצם הנשמה, שעל-ידיה תופסים
 43 בבחינת העצמות של האלוקות, וכהלשון הידוע: "עצם נעמט
 44 עצם", עצם לוקח - תופס - עצם.

1 בגדולת ה', דעם היות שגם אהבה הוא ענין הרצון, וכן היא
 2 המציאות שכאשר אדם אוהב אדם או דבר מסויים הרי הוא רוצה אותו
 3 ומעוניין להתקרב אליו שהרי 'אהבה' היא מלשון "אבה",
 4 שהוא ענין הרצון, ולכן אהבה מביאה ומעוררת את הרצון,
 5 או שאהבה באה על-ידי
 6 הרצון וייתכן גם סודר הדברים
 7 הפוך, היינו שהרצון לדבר מעורר את
 8 האהבה אליו, אבל מכל-מקום
 9 אהבה בכל האופנים שלה האמורים
 10 לעיל אין זה "רעותא דלבא",
 11 שענינה הוא רצון עצמי
 12 שלמעלה מטעם-נדעת על-
 13 שכלי.
 14 והמשל לזה לרצון עצמי על-
 15 שכלי הוא מאהבת הבהן אל
 16 האב שהיא המשל לאהבת בני
 17 ישראל אל הקדוש-ברוך-הוא
 18 (ואהבת האב אל הבהן שהיא
 19 המשל מאהבת הקדוש-ברוך-הוא לבני
 20 ישראל), שזוהי אהבה עצמית
 21 שקיימת בגלל עצם העובדה שהבהן הוא
 22 בנו של האב (והאב הוא אביו של
 23 הבהן) שאינה באה על-ידי
 24 התבוננות כו' אלא קיימת גם ללא
 25 כל התבוננות, ועל-ידיה באמצעות
 26 האהבה העצמית נעשית
 27 ההתקשרות של הבהן בעצמות
 28 האב דוקא ולא בחלקים החיצוניים
 29 של האב, ואין זה אהבת הבהן אל
 30 האב (וכן אהבת האב את בנו) דומה
 31 לאהבת אהוב ואהוב רגילים
 32 שאינם אב ובן, דעם היות שיכול
 33 להיות פזה באהבת אהוב ואהוב
 34 רגילים גם-כן תקף האהבה
 35 וההתקשרות ואכן ייתכן שתהיה
 36 ביניהם אהבה חזקה ביותר, מכל-
 37 מקום הרי אין זו 'אהבה עצמית'
 38 ללא כל סיבה אלא יש איזה סבות
 39 מסוימות וגורמים שונים אל
 40 האהבה וההתקשרות של
 41 האהוב אל האהוב, אם מפני
 42 שמטיב עמו מפני שהאהוב עושה לאהוב טובות (שזהו הרגש
 43 שהדבר הוא טוב לו והרגש שהדברים הללו טובים לו הם המעוררים
 44 את האהבה למי שמטיב עמו), או יש אפשרות נוספת שגורמת ומעוררת

(17) ראה ילקוט יצחק (ווארשא תרנ"ה) פ' יתרו מצוה לג אות א (בשם ס' אלה המצות). וראה גם חובת הלבבות פתח

מרגלא בפומיה דרבא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 אחו וקשור בבחינת העצמית על כן בזה דוקא נתפס בחינת העצמות, ולכן
45 הנה התכלית והעיקר דחכמה הוא תשובה ומעשים טובים להיות בזה נתפס
46 העצמות ברוך-הוא".

47 ומוכן על-פי המבאר בארוכה יותר במקום אחר, בדבור-

48 המתחיל במאמר חסידות הפותח

49 בפסוק "יביאו לבוש מלכות"

50 שבתורה אור²⁰ לאדמו"ר הזקן,

51 בענין מעלת המצות על למוד

52 התורה, שם מבואר באריכות

53 שההארה האלוקית שבתורה, הנקראת

54 'חכמה' נמשכת בהשתלשלות מדרגה

55 לדרגה, ואילו ההארה האלוקית

56 שבמצוות היא מאור אין-סוף שלמעלה

57 מהשתלשלות שזוהי גם מעלת

58 "מעשים טובים" (בהקדמת

59 ה"תשובה" שעל-ידה

60 ה"מעשים" הם "טובים"²¹

61 כמבואר בחסידות שלכן נאמר כאן

62 'תשובה' לפני 'מעשים טובים' כי

63 מעשה המצוות שקדמה להם עבודת

64 התשובה הם מעשים 'טובים'

65 רמאיריים' (במיוחד) לגבי

66 "הקמה", ומזה מוכן שדוקא

67 על-ידי "תשובה ומעשים

68 טובים" ולא על ידי 'חכמה'

69 "לוקחים את העצם" ורופסים'

70 בעצמות האלוקות כמו על-ידי

71 "רעותא דלבא" רצון הלב שענינו

72 מבואר לעיל.

73 ועל-פי-זה יובן גם מה

74 שפרש רש"י כמובא בתחילת

75 המאמר "תכלית חכמה, עקרה

76 של תורה", דלקאורה מה

77 מוסיף בפרושו ש"הקמה"

78 היא תורה והרי לכאורה הדבר כבר

79 ידוע ומוכן?

80 אף הענין הוא, שגם בתורה

81 ולא רק במצוות וברעותא דליבא'

82 ישנו ענין העצם, אלא שזהו

83 עקרה של תורה. וכפי

84 שמבאר כ"ק אדמו"ר

85 (מהורש"ב) נשמתו-עין

86 בשיתה הידועה דשמחת-תורה שבתורת שלום²², שעקר

1 (ה) והנה על-דרך מאמר הזהיר "לית מחשבה תפיסא ביה

2 קלל, אבל נתפס איהו ברעותא דלבא", כמבואר לעיל בהרחבה,

3 איתא מובא גם בתניא¹⁸ ש"לית מחשבה תפיסא ביה

4 בקדוש-ברוך-הוא קלל, כ"אם אלא באשר מחשבתו של האדם

5 תפיסא ומתלבשת בתורה

6 ומצותיה, אזי היא תפיסא"

7 ומתקשרת בעצמות האלוקות כו'.

8 וענין זה שעל-ידי התורה

9 ומצות נעשית ה"תפיסא

10 ביה", ההתקשרות והחיבור של

11 האדם בעצמות האלוקות אף

12 ש"לית מחשבה תפיסא ביה

13 קלל", למרות שבעצם אין המחשבה

14 של האדם (וכל המציאות שלו שהיא

15 מציאות מוגבלת) יכולה לתפוס את

16 האלוקות הוא (לא מצד השכל

17 הינוני, אין זה רק חיבור של שכל האדם

18 עם השכל האלוקי שבתורה ומצוות,

19 אלא) מצד ענין העצם של

20 האלוקות שיש בתורה ומצות,

21 שהוא למעלה מהשכל ולא 'נתפס'

22 בהבנה והשגה והרי 'עצם לוקח

23 עצם", כנ"ל והחיבור וההתקשרות

24 הוא של עצמות היהודי ועצמות

25 האלוקות.

26 וזהו הפירוש הפנימי בדברי רבא

27 שבהם נפתח המאמר "תכלית

28 חקמה, תשובה ומעשים

29 טובים", שתכלית ועקר

30 ה"חקמה" התורה שבאה וירדה

31 למטה הוא "תשובה ומעשים

32 טובים" להיות נתפס בזה

33 עצמותו ותרין כדי שבני ישראל

34 יעסקו בתורה ומצוות תשובה ומעשים

35 טובים, כפי שמבאר כ"ק

36 מו"ח אדמו"ר במאמר

37 הנ"ל¹⁹ ב'דרושי חתונה' תרפ"ט

38 בקצור על-קל-פנים וזה לשונו

39 שם: "נשמות ישראל בהתקשרות

40 עצמית שלהם הרי הם תופסים בבחינת

41 העצמות מה שלית מחשבה תפיסא ביה

42 כלל כי בחינת מחשבה והשגה תופס

43 בבחינת גילויים לכד לא בבחינת העצמות כ"אם בחינת רעותא דליבא להיותו

1 (ה) והנה על-דרך מאמר הזהיר "לית מחשבה

2 תפיסא ביה קלל, אבל נתפס איהו ברעותא

3 דלבא", איתא גם בתניא¹⁸ ש"לית מחשבה

4 תפיסא ביה קלל, כ"אם באשר תפיסא

5 ומתלבשת בתורה ומצותיה, אזי היא תפיסא"

6 כו'. וענין זה שעל-ידי התורה ומצות נעשית

7 ה"תפיסא ביה", אף ש"לית מחשבה תפיסא

8 ביה קלל", הוא (לא מצד השכל, אלא) מצד

9 ענין העצם שיש בתורה ומצות, והרי "עצם

10 לוקח עצם", כנ"ל.

11 וזהו "תכלית חקמה, תשובה ומעשים טובים",

12 שתכלית ועקר ה"חקמה" הוא "תשובה

13 ומעשים טובים" להיות נתפס בזה עצמותו

14 ותרין, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר

15 הנ"ל¹⁹ בקצור על-קל-פנים, ומוכן על-פי

16 המבאר בארוכה יותר במקום אחר, בדבור-

17 המתחיל "יביאו לבוש מלכות" שבתורה

18 אור²⁰, בענין מעלת המצות על למוד התורה,

19 שזוהי גם מעלת "מעשים טובים" (בהקדמת

20 ה"תשובה" שעל-ידה ה"מעשים" הם

21 "טובים"²¹) לגבי "חקמה", ומזה מוכן שדוקא

22 על-ידי "תשובה ומעשים טובים" "לוקחים את

23 העצם" כמו על-ידי "רעותא דלבא". ועל-פי-זה

24 יובן גם מה שפרש רש"י "תכלית חקמה, עקרה

25 של תורה", דלקאורה מה מוסיף בפרושו

26 ש"חקמה" היא תורה. אף הענין הוא, שגם

27 בתורה ישנו ענין העצם, אלא שזהו עקרה של

28 תורה. וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב)

29 נשמתו-עין בשיתה הידועה דשמחת-תורה

30 שבתורת שלום²², שעקר ענין החקמה הוא

השער לשער עבודת האלקים. ובכ"מ. 18) ספ"ד. 19) בסופו. 20) מג"א צ, א ואילך. 21) ראה לקו"ת מטות פב, א. דרושים לשמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג. 22) ע' 159 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

22 וְזֶהוּ "תְּכַלִּית חֲכָמָה, תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים", שֶׁ"עֲקָרָה
 23 שָׁל תּוֹרָה" הוּא לֹא חֵלֵק הֵבֵנָה וְהַשְׁגָּה שְׁבָה, אֲלֵא שֶׁ"עַל-יְדֵהָ
 24 "לִוְקָחִים אֶת הַעֲצָם", כְּמוֹ עַל-יְדֵי "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים
 25 טוֹבִים" שְׁבָה נִמְצָא וְשׁוֹרָה הַאֵין-סוּף.

26 וְעַל-יְדֵי-זֶה 'תְּפִיסַת' עֲצָמוֹת
 27 הָאֱלוּקוֹת עַל יְדֵי עֲבוּדַת ה' בְּאוֹפְנִים
 28 הָאֲמֹרִים (הֵן בְּתוֹרָה, הֵן בְּמִצְוֹת וְהֵן
 29 ב'רְעוּתָא דְלִיבָא') מְגִיעִים
 30 לְהַתְגַּלּוֹת הַעֲצָם שֶׁיְהִיָּה
 31 לְעֵתִיד-לָבָא, בְּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ, כְּמוֹ
 32 שֶׁכְּתוּב²⁴ בְּנִבְאוֹת יִשְׁעִיָּה עַל יְמוֹת
 33 הַמְּשִׁיחַ וְנִגְלָה כְּבוֹד הַנְּיָי' עֲצָמוֹת
 34 הָאֱלוּקוֹת תִּתְגַּלֶּה לְעֵין כָּל יִרְאוּ כָל-
 35 בְּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי הַנְּיָי' דָּבַר.

10 שֶׁ"עֲקָרָה שָׁל תּוֹרָה" הוּא שֶׁ"עַל-יְדֵהָ "לִוְקָחִים אֶת הַעֲצָם", כְּמוֹ עַל-יְדֵי
 11 "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים". וְעַל-יְדֵי-זֶה מְגִיעִים לְהַתְגַּלּוֹת הַעֲצָם שֶׁיְהִיָּה
 12 לְעֵתִיד-לָבָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב²⁴ וְנִגְלָה כְּבוֹד הַנְּיָי' יִרְאוּ כָּל-בְּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי הַנְּיָי'
 13 דָּבַר.

1 עֲנִין הַחֲכָמָה הוּא עֲנִין הַבְּטוּל, וְהִינוּ, שֶׁבְּחֲכָמָה גּוֹפֵא
 2 עֲצָמָה, עַל אִף שְׁהִיא 'נְקוּדָה' יִשְׁנֵנו צִיּוֹר קוֹמָה וְלֹאמִיתוּ שֶׁל דְּבַר, גַּם
 3 הַחֲכָמָה מוֹרֵכֶת מְפֹרְטִים שׁוֹנִים שִׁיחַד יוֹצֵרִים אֶת הַדְּמוּת הַשְּׁלִימָה שְׁלֵה,
 4 שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּמָה עֲנִינִים, כּוֹלָל גַּם עֲנִין הַהֲבֵנָה וְהַשְׁגָּה שִׁיכּוֹל

5 לִהְיוֹת רַק כְּאִשֶׁר הִרְעִינּוּ מִקְבֵּל הַגְּדוּרָה
 6 וְקִצּוֹת (כְּמוֹבֵא לְעִיל), אֲבָל מְכַל-
 7 מִקּוֹם עֲקָר עֲנִין הַחֲכָמָה הוּא
 8 הַפְּשֻׁטת כָּל הַצִּיּוּרִים שֶׁבָּהּ
 9 אוֹתָהּ בְּחִינָה בְּחֲכָמָה שְׁלֵמָה מְכַל
 10 הַהֲגֵדוּרָה, שֶׁזֶהוּ עֲנִין הַבְּטוּל,
 11 וְכִפִּי שְׁמוּסִיף וּמְפֹרֵשׁ בְּשִׁיחָה
 12 הַנְּיָי'²³ שֶׁל הַרְבֵּי הַרִּש"ב גַּם
 13 בְּזִשְׂרָאגָאן באִידִישׁ:
 14 אִיבֶרְגֶּעֶנְעֶבְנִיקֵיט מִילולִית:
 15 הַתְּמַסּוּרֹת, וְהַכּוֹנֵנָה לְהַתְּכַבְּלוֹת
 16 מְצִיאוֹת הָאִישִׁית אֶל הַעֲנִין וְהַמְטֵרָה.
 17 וְעֲנִין זֶה הוּא "עֲקָרָה שָׁל
 18 תּוֹרָה", הִינוּ, עֲנִין הַעֲצָם
 19 שֶׁבְּתוֹרָה, שֶׁ"עַל-יְדֵי לִוְקָחִים'
 20 אֶת עֲצָמוֹתוֹ יַתְּבַרֵךְ כְּמוֹ עַל יְדֵי
 21 'רְעוּתָא דְלִיבָא'.

(23) שם ע' 161 ואילך. (24) ישע"י מ, ה.

המשך ביאור למס' נדה ליום ראשון עמ' א

24 שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה וְיוֹם אַחַד, דְּאִיבָא -] יֵשׁ בּוֹה) כְּפִיקָא שֶׁל אִשְׁת אִישׁ
 25 דְּאוֹרְיִתָא, שְׁמָא בְּשַׁעַת הַבְּעִילָה כִּבְר הִבִּיאַה סִימָנִים וְגִדּוּלָה הִיא,
 26 וּבִיאָה זוֹ הִיא קְדוּשִׁין גְּמוּרִים, וְשׁוּב אִינָה יוֹצֵאת בְּמִיאֵן אֲלֵא בִּגְט,
 27 אֲבָל מְעִיקָרָא לֹא - אֲבַל אִם לֹא בֹא עֲלֶיהָ אֲלֵא מִתְחִילָה, וְהִינֵנו
 28 לְפָנֵינוּ שֶׁנִּשְׁלַמּוּ לֵה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן לֹא בַעַל, אִין
 29 חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא הִיוּ סִימָנִים וְנִשְׁרוּ, שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁאִם הִיָּה מְבוֹרֵר
 30 שְׁגִדּוּלָה הִיא, לֹא הִיתָה יוֹצֵאת בְּמִיאֵן אֲלֵא הִיתָה צְרִיכָה גֵט, אִין
 31 זֶה אֲלֵא מְדַרְבְּנֵנוּ, וְכִיּוֹן שֶׁאִין כֹּאן אֲלֵא חֲשַׁשׁ אִיסוּר דְּרַבְנָן אִין
 32 מִחֲמִירִים לְחֻשׁוֹשׁ שְׁמָא גְדוּלָה הִיא.
 33 שִׁיטָה חֲדָשָׁה בְּדִין מוֹפְלָא הַסְמוּךְ לֵאשׁ: אֲמַר רַב הוֹנָא, מוֹפְלָא
 34 הַסְמוּךְ לֵאשׁ שֶׁהִקְדִּישׁ וְאֲבָל אֶת הַקְּדָשׁוֹ בְּמִוִּיד, לִוְקָה, וְאִף עַל פִּי
 35 שֶׁלִּגְבֵי שָׂר שֶׁאִר מְצוּרֹת הַתּוֹרָה קִטְן הוּא וְאִינוּ בֵּר עוֹנֵשִׁים, לִגְבֵי אִיסוּר
 36 לֹא יַחַל דְּבַרְוֹ דִּינוֹ כְּגִדּוּל, שְׁמוּחָר עַל אִיסוּר זֶה וְנִעֲנֵשׁ עֲלָיו,
 37 שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָּר ו' ב) 'אִישׁ בִּי יִפְלֵא לְנִדּוֹר' וּמִכֵּאן לְמַדּוֹ שְׁמוֹפְלָא
 38 הַסְמוּךְ לֵאשׁ נִידְרוֹ נָדַר וְהַקְּדָשׁוֹ קִדְשׁ, וְנִאֲמַר בְּמִקּוּם אַחֵר (שֵׁם
 39 ל' א) 'אִישׁ בִּי יִדַּר נָדַר וְגו' לֹא יַחַל דְּבַרְוֹ, וּמִכֵּאן שֶׁבֶל שִׁישְׁנֵנו
 40 בְּהַפְּלָאָה וְשִׁנִּידְרוֹ נָדַר וְהַקְּדָשׁוֹ קִדְשׁוֹ יִשְׁנֵנו כְּבָלֵל אִיסוּר כֵּל יַחַל,
 41 וְכֵל שֶׁאִינוּ בְּהַפְּלָאָה אִינוּ כְּבָלֵל יַחַל.
 42 הַגְּמָרָא מְסִיעֵת לְרַב הוֹנָא: מְתִיב - הַקְּשָׁה רַב הוֹנָא בְּרִי הוֹיָדָה
 43 (לְרַבָּא) עַל שִׁיטַת הָאֲמֹרָאִים (לְקַמֵּן ע"ב) הַסּוֹבְרִים שֶׁרַק אַחֲרִים
 44 נִעֲנָשִׁים עַל הַקְּדָשׁ שֶׁהִקְדִּישׁ קִטְן אֲבַל לֹא הַקְּטָן עֲצָמוֹ, לְפִינֵינוּ לְרַב
 45 הוֹנָא - וּבִקְוָשָׁא זוֹ הוּא מְסִיעֵת לְדְּבַרֵי רַב הוֹנָא הַסּוֹבֵר שֶׁגַּם הַקְּטָן
 46 עֲצָמוֹ נִעֲנָשׁ אִם אֲבַל אֶת הַקְּדָשׁוֹ.

1 נִשְׁרוּ וְגִדּוּלָה הִיא צְרִיכָה גֵט.
 2 דוּחָה הַגְּמָרָא: מְכַלָּל - מִתּוֹךְ מָה שֶׁאֲמַרְתָּ יוֹצֵא דְּמֵאן דְּאֲמַר
 3 שְׁחוֹשְׁשִׁין שְׁנִשְׁרוּ, כּוֹוֹנָתוֹ שְׁגִדּוּלָה וְדֵאִי הִיא וְחֹלְצָתָה, וְקִשְׁדָּה, וְהָא
 4 חוֹשְׁשִׁין כְּעִלְמָא קְאָמַר - וְהִדִּי לֹא אֲמַר אֲלֵא 'חוֹשְׁשִׁים',
 5 שֶׁמִּשְׁמַנְתּוֹ שְׁחוֹשְׁשִׁים לְחוֹמְרָא, וְאִינוּ וְדֵאִי.
 6 חוֹזֵרֵת הַגְּמָרָא וּמִתְרַצַּת אֶת דְּבַרֵי רַבָּא בְּדֶרֶךְ חֲדָשָׁה: אֲלֵא לְעוֹלָם
 7 מָה שֶׁאֲמַר רַבָּא מִבֵּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה וְיוֹם אַחַד אִינָה מְמַאֲנַת וְאִינָה
 8 חוֹלְצָתָה, מְדוּבֵר דְּלֹא כְּדָקָה - לֹא נִבְדָּקָה אִם יֵשׁ לֵה סִימָנִים, וְלִעֲנִין
 9 הַלְּיָצָה שְׁצִרִיךְ שֶׁתְּהִיָּה גְדוּלָה וְדֵאִי חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא לֹא הִבִּיאָה
 10 סִימָנִים וְלִכֵּן אִינָה חוֹלְצָתָה. וְכִּי קְאָמַר - וְמָה שֶׁאֲמַר רַבָּא 'קִטְנָה
 11 שְׁהִנִּיעָה לְכַלֵּל שְׁנוּתִיהָ אִינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה חוֹזָה הִבִּיאָה סִימָנִים,
 12 כּוֹוֹנָתוֹ שֶׁהִקְדִּישָׁה הִיא לְמִיאֵן, שֶׁאִם הִיָּה הַדְּבַר כְּסַפֵּק, הִיוּ מְצִרִיכִים
 13 אוֹתָהּ בְּדִיקָה, וְאִמַר רַבָּא שֶׁאִין כֹּאן סַפֵּק אֲלֵא וְדֵאִי הִבִּיאָה סִימָנִים
 14 וְאִינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה, וְקוֹבְעִים שְׁגִדּוּלָה הִיא וְלִכֵּן לֹא תִמְאָן, אֲבָל
 15 לְחֹלְצָתָה מוֹדֵה רַבָּא דְּבַעֲיָא - צְרִיכָה בְּדִיקָה, שֶׁאִין טוֹמְכִים עַל
 16 חוֹזָה זוֹ לְהַתִּיר לֵה לְחַלוּץ.
 17 מְסִיקָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב דִּימִי מְנַתְרֵדְעָא, הַלְּכָתָא אִם בְּדָקוֹ קִטְנָה
 18 שְׁהִנִּיעָה לְכַלֵּל שְׁנוּתִיהָ וְלֹא מְצָאוּ לֵה סִימָנִים, אִין קוֹבְעִים שְׁהִיא
 19 קִטְנָה, אֲלֵא חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא הִיוּ לֵה סִימָנִים וְנִשְׁרוּ, וְלִכֵּן אִינָה מְמַאֲנַת
 20 אֲלֵא צְרִיכָה גֵט.
 21 הַגְּמָרָא מְגַבִּילָה אֶת הַהֲלַכָּה: וְהִנֵּי מִיָּלִי, שְׁחוֹשְׁשִׁים שְׁנִשְׁרוּ
 22 הַסִּימָנִים וְגִדּוּלָה הִיא, אִינוּ אֲלֵא הִכָּא דְּקָדְשָׁה כְּתוּב וְמֵן - אִיפֵה
 23 שֶׁבְּעַל קִידִשׁ אוֹתָהּ כִּשְׁהִיתָה קִטְנָה, וְכַעַל לְאַחֵר וְמֵן שְׁנִהִייתָה בַּת